

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Դ՛ուք երբայիք լրագրեցեալ ճամբար
ծաղրել առհասկէ վրայ է:
Լրագրոյ վերաբերեալ ճամբար կամ որ
եւ իցէ գրութիւն խմբագրին պիտի
նկատուի. եւ ասոնց ճամբարն ծաղ
քը իրական վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
ՊՐԵՍԲՆԻՆ ԶԵՆՈՒԳՐԱԿԱՆ
ԼՈՒՐԵՐԸ
Լոնտոն 18 Նոյեմբ.
Օրմանեան Բժնաւորութեան 47 46 1/2
Փարիզ 18 Նոյեմբ.
Օրմանեան Բժնաւորութեան 47 1/2 47 1/2
Օրմանեան Պարիզային Բաժինները 73 1/2
գլուխ:

ԶԵՆՈՒԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐ
Փարիզ 12 Նոյեմբ.
« Գաղղիոյ Պարսկան իր դրամադրեցը
հարկերն չի հանել »

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հեռագրին արդէն ինչոպէս մեզ թէ
Լոնդոնի և անոր հետ երկու ղերմանա-
կան մեծ տերութիւններ՝ Լատարիա եւ
Բրուսիա՝ Եւրոպական տերութեանց ժո-
ղովն մը ներկայ գտնուելու համար պայ-
ման կը դնեն, որ թագաւորաց ժողո-
վէն անաջ իրենց դեսպանները կամա-
ռաջին պաշտօնեայնները մէկ տեղ դադով
թագաւորաց իրաւարարութեանը ներկա
յայտուելը ինչպիսեւրոն թիւն ու ան-
սակները որոշեն:

Եստ աս աշարիութեան հետեւեղին
վրայ դարձած է հինաւորը Եւրոպայի
ուշադրութիւնը: Վասն զի թէ և տերու-
թեանց ժողով գումարներ առաջարկու-
թեան բացարձակ մերժում մը չէ, բայց
նոյն արդիւնքը կրնայ ունենալ թէ որ վե-
րոյնչեալ տերութեանց ամեն մէկ իրենց
բանին չեկած մէկ մէկ ինքիւր դուրս ձը-
գել ուղեն որոշուելը ինչոպէս կարգէն:
Եստ ալ բնաւ տարակոյս չկայ:

Որչափ դժուար է տերութեանց շա-
հերն իրարու հետ համաձայնեցնել: Եստ
այիսի համաձայնութիւն մը յաջողու-
համար տերութիւնները կամովին մեծա-
մեծ զոհեր պէտք է ընեն, այնպիսի զո-
հեր, որոնք եթէ թագաւորներն յանձն
առնելու համին, որ չյուսացուելը բան
է, աղբիւր թերեւս չհամին, կամ եթէ
ժողովուրդներն յանձն առնելու համին,
որ աւելի հաւանական է, թագաւորները
չհամին: Եթե անհուն ինքիւր մ'է, որ
շատ չանցած եւրոպական լրագրիւններն
ամբաւ նիւթ պիտի մատակարարէ: Եւ
խորհի խաղաղութիւնը մտանդի մէջ ձգող
կնիւնները լուծելու միակ միջոց համար
ուած իրաւարարութեան կամ իրաւա-
խօսութեան անհնարութիւնը հաստա-
տելու համար, անհամաձայնութեան վաս-
տաբաններն հարաւ արեւելքներ ու դժ-
ուարութիւններ մէջ պիտի բերեն: Ոմանք
Եւրոպայի հաւասարակշռութիւնը պիտի
պատճառ ցուցնեն, ոմանք աղբաց իրա-
ւունքը, ոմանք ժողովրդոց պարզանուններ
մարդկութեան օգուտը, ոմանք ալ թե-
րեւս կրօնը: Եստ ամենն ալ քայքայա-
ղիւցող զինաւոր փաստերն են իրենց ներ-
քին զիտու մեծ ծածկելու և մինչև ան-
գամ ամենէն անխիղճ ու անիրաւ ձեռ-

նարկութիւններ արդարացիներու որուն
օրինակները, լեզուն են նոյն իսկ, ներկայ
դարուն պատմութեան մէջ:
Սեր այս համաւառ խորհրդածու-
թեան արդուցութիւնը ինչ օրէն հեա-
ղահատեալ զարկը եւրոպական լրագրու-
թիւնով, առայժմ հրատարակելը « Կարօ »
թիւն կայսեր ատենադատութեան քաղա-
քական մարտ, որուն ամեն մէկ խօսքը
մարդկութեան օգտին ու երջանկութեա-
նը փախաբոյններուն հաւանութեան ար-
ժանի են:

« Երբոր Լեհաստանի ապստամբու-
թիւնը ծագեցաւ, Ռուսիոյ և Գաղղիոյ
կառավարութիւնները խիստ սերտօր յա-
րաբերութեան մէջ էին: Արջին հաշ-
տակներէն ի վեր, եւրոպական մեծամեծ
խնդրոց վրայ միշտ համաձայնեցն էին, և
չեմ վարանիր բնութեան թէ Խաղղիոյ պա-
տերազմին, ինչպէս նաեւ Եւրոպի կոմսու-
թեան և Սափայի երկիրներուն Գաղղիոյ
հետ միանալու ինչոպէս ժամանակ, Լե-
զիքանդը կայսրը խիստ անկեղծ և սիրա-
լիկ ձեռնադրութիւն մը ըրաւ ինձ: Ես
բարի ընդունելութիւն զգուշաւոր ալ-
նածութիւն կը պահանջէր: Բայց ես Լե-
հաստացի դատը Գաղղիոյ մէջ մեծ հա-
մակրութիւն գրուած ձանձրուս համար
չվարանեցայ մերառաջին դաշնակցութիւն
ներէն մէկը փոխելու մէջ ձգելու, և ձայն
բարձրացնել ի նպաստ աղբիւր մը որ Ռու-
սիոյ աչքին ապստամբ է, բայց մեր աչքին
պատմութեանց և դաշնակցութեանց մէջ
արձանագրուել իրաւունքի մը ժառանգ:

« Եստ ամենայնիւ, այս ինքիւրը
եւրոպական ամենամեծ շահուց դարձ-
լուն, չէր կրնար միայն Գաղղիոյ ձեռք
կարգադրել: Սեր պատուոյն թշնամեց
կամ մեր սահմաններուն դէմ պայառա-
լիք մը միայն կրնան մեր վրայ պարտք դը-
նել առանց միւս տերութեանց խորհրդ-
դակցութեանը դործելու: Ռուսիա հարկ
կըլար, ինչպէս Երեւելի և Լատարիա
նի անցքերուն ժամանակ՝ խորհրդակցել
միւս տերութեանց հետ՝ որոնք իրենց կար-
ծիքն յայտնելու համա մեզի պէս պատ-
ճառներ ու իրաւունքներ ունեն:

« Լեհաստացի ապստամբութիւնը՝ որ
իր տեղութեամբ աղբային կերպարանք
մը առած է, ամեն տեղ համակրութիւն
չարժեց, և դեսպանավարութեան նպա-
տակն երաւ հնար եղածին չափ աւելի
հաւանութիւն ձեռք բերել այս դատին,
որպէս զի Եւրոպայի կարծեաց բոլոր կշե-
ռը ծանրանայ Ռուսիոյ վրայ: Եստ դրե-
թէ միայն բաղձանաց գործակցութիւնն
ամենէն յարմար միջոցը կը թուէր Ռու-
սիոյ կառավարութիւնը համա մեզի պէս
բաղդարար մեր անշահատէ իրաւանքն
իրելու ահալութիւն մեկնուեցան, և
Եւրոպիոյ Լատարիոյ և Գաղղիոյ միջնոր-
դութիւնը փոխանակ իւրեւ դադրեցնե-
լու՝ աւելի դառնացուց: Ռուսիա հինա
երկու կողմանէ ծայրայեղութիւններ կը
գործուէին, որոյ վրայ միայն պարանք
ողջալ յանուն մարդկութեան:

« Ռուսիա ինչ կը մնայ ընելը: Վա՛մ
պատերազմ ընելու կամ լուս կենարու
հարկին մէջ պիտի գտնուէր: ոչ:

« Եստ անց զեղի զինելու, ինչպէս

նաեւ առանց լուր, մէկ միջոց մը կը
մնայ մեզ: այն է Լեհաստանի դատը Եւ-
րոպական ամենանի մը յանձնել: Ռուսիա
արդէն յայտարարութիւն ըրաւ թէ այն-
պիսի ժողով մը՝ որուն մէջ Եւրոպան
յուզող ուրիշ ամեն ինչիւններն ալ քն-
նուին՝ իր պատիւը չկրնաւորել:

Ես յայտարարութիւնը բռնեց:
Թագ մեզի ծառայէ միանգամայն ընդ միշտ
մարելու ամեն կողմանէ ծաղելու վրայ եւ-
ղով դժուարութիւններ, և Եւրոպայի այժ-
մեան անհանգիստ վիճակէն՝ որ այնչափ
քայքայման տարեքներէ կը դրդուի, բա-
րեկարգութեան և հանգարարութեան նոր
թուական մը ծնի:

« Ժամանակն եկած չէ՝ նոր հիմանց
վրայ կառուցանելու այն շէնքը որ ժամա-
նակէն հիմնադրու եղած և յեղափոխու-
թիւններէն կտոր կտոր քայքայուած է:

« Հարկաւոր չէ՝ անպառնայի կերպով
կատարուած իրողութիւնները ձանձր, և
աշխարհի խաղաղութեան պահանջածը
միաբան խորհրդով կատարել:

« 1815ի դաշնակցութիւնները փձա-
ցած են: Իր այ դրութիւնը պան մը աւ-
րեց և գրեթէ ամեն տեղ աւերու վրայ
է: Յունաստանի, Ալեքսանդրիոյ, Գաղղիոյ
Խաղղիոյ և Գաղղիոյ վրայ խորհրդակցան,
Գերմանիա պանք փոխելու համար կը
յուզի: Եւրոպա վեհանաժար չափաւո-
րեց պանքը Յունիական կղզիներն Յու-
նաստանի տարով: և Ռուսիա ոտնակոխ
կրնէ պանքը Արշաւարդի մէջ:

« Եւրոպայի հիմնական դաշնակցին
այսպէս հեղաշեւտ պատառման միջոցին
կիրքերն աւելի կը բրբրաբն, և Հարաւոյ
ու Հիւսիսոյ կողմէն դրաւոր շահեր լու-
ծում կը խնդրեն:

« Ռուսիա եւրոպական տերութիւն-
ները ժողովի հրաւիրելէ աւելի օրինաւոր
և խոհական ինչ միջոց կայ, ուր ինքնա-
սիրութիւններն ու ընդդիմութիւններն
անհետ կըլան գերադոյն իրաւարարու-
թեան մը առջև:

« Ժամանակն գաղափարներուն եւ
մեծագոյն մասին բաղձանաց յարմարաց
ուրիշ ինչ միջոց կայ, բայց միայն ամեն
երկրի քաղաքագէտներուն խորհրդակցել
ու բանաւորութեանը զինել և ընել:

« Մեզ բաժնող նախադաշնակութեան
ընդ ու ատերութիւններն արդէն շատ եր-
կար չունենցին:

« Տերութեանց նախաձեռնութիւն
նը պիտի արգիլէ՝ միշտ քաղաքակրթութե-
ան յաւաքակցութիւնը:

« Հարաւոյնց ապառաչութիւններն
րով իրարու վրայ փոխադարձ կասկած պի-
տի տածենք միշտ:

« Պէ՛տք է որ մեր ամենէն թանկա-
ղին միջոցները մեր զօրութեանց ունայն
ցոյցերով միշտ ապաւին:

« Պիտի պահենք յաւաքական այնպի-
սի վիճակ մը՝ որ ոչ խաղաղութիւն է իր
ապահովութեամբ, և ոչ պատերազմ՝
իր յաջող դարձումներով:

« Օպորայիկ կուսակցութեանց ա-
ւելիք ուղեղն շինու կարեւորութիւն մը
չաւնը՝ փորձելու հաշիւներով ժողովրդոց
արդար բաղձանացը դէմ կենալով:

« Երկու թիւն ունենանք հիւանդոս

և խախտու վիճակի մը տեղ, աւանան ու-
կանուաւոր վիճակ մը՝ հաստատելու, թէ
և զօհողութիւններ ընել պէտք ըլլայ:
« Գումարները առանց կանխադա-
դրութեան, առանց ինքնապաշտ փառա-
սիրութեան, այլ միայն վեհապետաց և
ժողովրդոց արդար շահուն վրայ հիմնեալ
իրաց կարգ մը հաստատելու խորհրդով
փառուած:

« Ես հրաւերը, կը սիրեմ հաւատալ:
որ ամենուն լսելի կըլլայ: Սերքերը դադու-
նի զխառնելը կենթադրէ՝ որոնք լուսոյ
առջև ելնել կը վախանան: Բայց այն առա-
ջարկութիւնը ամենէն չնչ ունակ ալ նէ,
սա մեծ օգուտը կունենայ, որ Եւրոպայի
ցուցնած կըլլայ վտանգին ուր ըլլայ,
փրկութեան ուր ըլլայ: Երկու ձանքայ
բացուած է, մէկը հաշտութեամբ ու խա-
ղաղութեամբ յաւաքակցութեան կա-
ռաւորութեան, միւսը՝ փաղաքուր անցեալ մը
հաստատ բռնելու յամառութեամբ շեւտ
կամ ուշ անպատճառ պատերազմի կա-
ռաւորութեան:

« Ես է ահա, Պարսկայ, Եւրո-
պայի զուգընթաց: Չեր հաւանութիւնն
առած, և հասարակաց հաւանութեամբն
ալ վաւերացած, չկրնար անդիւն ըլլալ:
որովհետեւ Գաղղիոյ բերնէն կը խօսվի: »

« Բօքէնհայէն նոյեմբեր 4/16 թուով
հեռագրաւոր մը կը ծանուցանէ թէ Տա-
նիմարայի թագաւորն յանկարծամահ է
ղեր է, և Յունաստանի Պետրոս առա-
ջին թագաւորին հարը՝ որ վախճանեալին
եղբայրն ու յաջորդն է՝ Տանիմարայի թա-
գաւոր եղեր է:

Լոնտոնէն հիւնդարթի օրը հեռա-
ղրով լուր եկաւ Բ. Գաւուր թէ Լոն-
դոյ թագաւորին Նաբօլէն կայսեր պա-
տարանը դրեր է որ Փարիզ գումար-
ուելը թագաւորաց ժողովին ներկայ դրու-
նուելու կը յօժարի՝ սա պայմանաւ որ ժո-
ղովին մէջ յուզուելը ինչպիսեւրոն վրայ
յաւաքուց տեղեկութիւն արուի իրեն:

« Նոյն քաղաքէն նոյեմբեր 5/17 թուով
հեռագրաւոր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ
Յունիական կղզիներն Յունաստանի տար-
ուելու համար շինուած դաշնակցութիւ-
նը ստորագրուել է: Բայց որոշուել է որ
նախ Քորֆուի ամրութիւնները քանդը-
ուին և յետոյ կղզիներն Յունաստանի
թագաւորին յանձնուին:

Եւրոպիոյ Պարսկան իր դրամադրեցը
հարկերն 6ի հանել է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գաղղիացեաց Ս. Կարօլէն կայսրն
ինքնալիւ նամակաւ մը հրաւեր ըրեալ է
օգոստոսի 1-ին Ինքնապաշտ, որպէս զի Փա-
րիզ գումարուելը Եւրոպական տերու-
թեանց ժողովին ներկայ գտնուելու բարե-
համ:

Պայտերական տերութեան գործուն
1863էն 1864 թուականին երեւոյց ընդ-
հանուր հաշուեցոյցն այս շարքու հա-
տարակուեցաւ:

Այս կարևոր հարցերի վերաբերյալ մեր տարբեր տեղերում լինելով դաշարված են լինում:

Արտերի թե մայրաքաղաքի վաճառականները Բարձր Մեծ եպարքոսին աղերսաբար մատուցել են յուրիս ամաց մեջ ելած սերկերեղեն տոկոսները վճարելու համար:

Բարձր Մեծ եպարքոսին աղափարական առևտուր է թե ինքը մասնաւոր փութով մը այս գործին կարգադրութեանը կ'ընդունի, և խոստացել է որ զանազան պաշտօնէին հետ խորհրդակցելով՝ վաճառականաց խնդիրը կատարելու համար արժանի եղածը տնօրինէ:

Օսմանեան ազգային Պանքային կողմանէ կը ծանուցուի հասարակութեան թէ երկուշաբթի օրը Պանքային արժէտոմեքներն հասարակութեան մէջ շնորհաբարութեան ելած արժէտոմեքներն վրայ շահախնդիր անձինք այլ և այլ անհաճոյ տարածաշուկաներ հանած ըլլալով, յիշեալ արժէտոմեքներ արժաթ կամ ոսկի դրամներու հետ փոխանակել ուղղորդելով թէ որ ամեն օր կէս օրէն երկու ժամ առաջ սկսելով մինչև վեց ժամ օսմանեան Պանքան տանին, անմիջապէս ոսկի կամ արծաթի հետ պիտի փոխանակուին առանց զեղչման (սքոնթի):

Այսպէս հարմարաբար Պանքան իր թէ Եփեսոսի կայսերական գանձուն համարակալ անուանեցաւ երկրորդ կարգի Իւլայի տնօրինաւ:

Հասարակաց շինուածոց վերատեսուէ Ալի Կէյն արքունի գանձուն համարակալութեան տնօրին անդամ անուանեցաւ:

Համարակալութեան տնօրին անդամ Պայլոք Եփեսոսի հասարակաց շինուածոց վերատեսուէ անուանեցաւ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Իրազրոյս ազգային էջերն այս շաբթու ընդմեջուն են ազգային բարենշան լուրերով: Ընդունել են որ մեր արդոյ ընթերցողը և համայն ազգայինք բերկրութեամբ պիտի կարգան այս լուրերը, իբրև փութորկալեց եղանակէ մը ետեւ ծագող զուարթ և պայծառ օրերու աւետիսներ:

Այս լուրերն են նորնոր սրբազան Պատրիարքին Ա. Պօլիս հասնելուն և Սահմանադրութեան համեմատ պատրիարքական գահը երկուսն պարագաները, որ գեղեցիկ փառաւորութեամբ և գոհացող կանոնաւորութեամբ կատարուելու ցան:

Երեքշաբթի առտու ժամը չորսին արքունական Իսթիքի ճէտիս շողենաւ՝ որ Նորին սրբազնութիւնն Իզմիրէն կը բերէր, Եփեսոսի Գարուի առջև խորհուրդէր, անմիջապէս Ս. Իրուսողեմի փոխանորդ Գեր. Իսահակ եպիսկոպոսը բազմաթիւ եկեղեցականներով և աշխարհական դասէն ալ քանի մը պատուաւոր անձինք Նորին սրբազնութիւնը դիմաւորելու գացին, և պարտաւորաբար ընդունելութեամբ շողենաւէն առնելով Փալատական մեծապետին Գեորգ ամիրային ծովեզերեայ տունը հանեցին, ուր մեծապետին Գեորգ ամիրան փառաւոր ընդունելութիւն մ'ըրաւ: Նորին սրբազնութեան, և մեծահաց կոչուելը մի տուաւ, որուն համար ազգովին շնորհակալ ըլլալու պարտաւոր ենք յիշեալ ազգասէր ամիրային:

Ժամը ութին ամենապատիւ սրբազան Պատրիարք Հայր մեծ հանդիսի և եկեղեցական երգերով Գեորգ Եփեսոսի տունէն Գաւազարուի Մայր եկեղեցին դնաց, և հոն առանձին աղօթք մը ընելէ ետեւ Պատրիարքարան ելաւ, ուր ազգիս բարձրատնային եկեղեցականներն և բազմաթիւ պատուաւոր աշխարհականներ Նորին սրբազնութիւնն ընդունելով, իր

բարեշնորհ գալուստը շնորհաւորեցին:

Հինգշաբթի օրը Սահմանադրութեան Գրք յօդուածին համեմատ ընդհանուր ժողով գումարեցաւ Մայր եկեղեցւոյ մէջ նորնոր Ս. Պատրիարքին հանգիստը ուխտը լսելու: Այս և մի անդամայն սրաւաշարժ արարողութիւն մը, որուն տպաւորութիւնն ու յիշատակն անշուշտ պիտի մնան անշուշտ ներկայ գրաւորներուն մոքին մէջ:

Մայր եկեղեցւոյ տաճարին մէջ տեղը երկու կարգ արժուներու վրայ ազգին ճշմարիտ ներկայացուցիչները նստած, դասին առջև պատրիարքական արժու դրութեամբ, և երեք չորս հարիւրէն աւելի ժողովուրդ երկուգոյն լուրերով տաճարին երկու կողմը կեցած, վեհ և անհմեղ տեսիլ մը կը ներկայացնէին:

Ժամը վեցին միջոցներն առեան բացուելով՝ ընդհանուր ժողովը նախնիքաց նստին առեանադրութիւնը կարգադրուեցաւ, և առեանապետ մեծապետին Սէրփէյէն Եփեսոսի իր ցաւը յայտնեց երկու անգամ ընդհանուր ժողովը հրաւերելու լայն և մեծազոյն մաս չգտնուելով նիստ չընթացնելու վրայ, որով մէկ քանի կարևոր խնդիրներու լուծումը ետ մնացած է:

Յետոյ, նոյն օրը կատարուելը սահմանադրական կարևոր գործը մէջ գնելով, որոշուեցաւ որ զիւստին անդամները Գեր. Տերապազ Հօր և քանի մը բարձրատնային եկեղեցականաց հետ երթան նորնոր սրբազան Պատրիարք եկեղեցին հրաւիրելու: Եւ չանցած սրբազան Պատրիարքը եկաւ, և ոտքի վրայ երկու կարգ շարուած երեսփոխանաց մէջ ըննանցելով իր արժուին առջև կանգնեցաւ: Տերապազ արքայան առեանապետութիւն մը ըրաւ սա խնամով:

«Այս բարենշան առուր մէջ զգացած ուրախութիւնն աւելի կ'ըզգամ» քան թէ կրնամ բացատրել: Երկար ժամանակէ ի վեր ազգիս հոգեւոր դուլն մ'ուներկաւ արդար փափաքն այսօր կը լըռի մեր Եփեսոսապետին Տ. Պօլոս սրբազան հոգեւոր Հօր պատրիարքական գահն ամբառնալով: Գոհութիւն մատուցանելով առ բարձրեան Մատուած, առ երկուսն Նորին ազգաց որ հաճեցաւ իր անսահման գոհութեամբն այցելու ըլլալ Հայ ազգիս, արժանաւոր հովիւ մը պարգեւելով: Նոյնպէս աղօթեց մեր բարեխնամ առաջադրութիւն օգոստոսիառ Ինքնակալ Ազգիւ Ազգի կայսեր կենացն և անսասան բարօրութեամբ համար, որ իր հպատակներ և զեթած մարդասիրութեամբ ընդ Ազգիս յառաջադիմութեան ուղեգոյն ճանչուած ազգային Սահմանադրական կանոնադրութիւնը փառաբանելու բարեհաճելով՝ նոր ուղի մը բացած մեզ իր հայրական հովանոյն ներքեւ օր քան զոր բարեկարգութեամբ զարգանալու, որով երկու տարիէ ի վեր ազգիս տարտամ և անկերպարան վիճակն ալ այսօր կը վերջանայ:»

Յետոյ Սահմանադրութեան տեսրակը ձեռքն առնելով՝ յաւելցուց:

«Այս պատուական օրինադրքն արդէն երեք տարի առաջ ունէր ազգը, բայց դժբաղդաբար, ինչպէս ուրիշ շատ շնորհներ՝ նոյնպէս առաջ իր գործադրութիւնը կրնայեց կրկն արդիւնքով: Յոյս մեծ ունիմ, որ անցեալը մեզի խրատ ըլլալով, ազգին ճշմարիտ օգտին անձնուր բարձր սրբաւորներու կոչուող երեսփոխանական այս պատկառելի ժողովը՝ իր հոգեւոր գլխին ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր հետ սփանցելով՝ ազգին պապական անդորրելու պիտի ջանան:»

Ետեք ըսելէ ետեւ Սահմանադրութեան տեսրակը նորնոր Ս. Պատրիարքին մատոյց՝ հրաւիրելով որ Տերութեան և Ազգիս հաւատարմութեամբ և ազգային Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեամբ հսկելու հրապարակական ուխտը կատարէ:

Նոյն միջոցին սեղանին վարագոյրը և բոլոր ժողովականաց զուլինները բացուելով

նորնոր Ս. Պատրիարքը Սահմանադրութեան տեսրակն ի ձեռքն դէպ ի սեղանը դարձաւ, և բարձր ձայնով պայմանաւ ուխտը կարգաց:

Յետոյ ժողովականներուն դառնալով հետեւեալ նշանակութեան արժանի խօսքերն ըրաւ:

«Այս հրապարակական ուխտն ըրած ժամանակս, իբր ոչ եթէ մեր առաջադրութիւն Ինքնակալ կայսեր կառավարութեան և սիրելի Ազգիս դէմ միջակ ցարդանհաւատարմութիւն մ'ունէի, քաւ լիցի: Այլ ինչպէս որ ամեն սահմանադրական օրինաց էական պայմաններն մէկն է, ես ալ՝ որ անձիս անարժանութիւնը ճանաչելով Ազգիս ընդհանրութեան կամքն ու փափաքն յարգելի, առանց այս բարձր պաշտօնին ծանր ծանր զբաղմունքէն զարհուրելով՝ յօժարութեամբ ըրի այս ուխտը, մանաւանդ հաւատարմութեամբ որ այս պատկառելի երեսփոխանական ժողովը ալ՝ որ այսօր ազգը կը ներկայացնէ՝ ինձի հետ լուրեւայն ուխտադր է այս պատուական օրինադրքին անթերի և ուղիղ գործադրութեամբ մասին ինձ աջակցելու: Այս օրինադրքին կրնամ, որ սիրելի և յարգելի ինձ և պիտի ըլլայ միշտ:»

«Սակայն թէ և ազգը զիւստին կամ նաւապետ կոչած է, պէտք է զիւստին որ նաւու մը կառավարութիւնը որչափ որ նաւապետէն կախեալ ըլլայ, բայց առանց զեկամարի և ուրիշ գործակիցներու աջակցութեան նաւահանգիստը չկրնար ժամանել: Ուստի ազգային նաւը փութորկիներէ միշտ ազատ պահելու համար՝ ազգային երեսփոխանական պատկառելի ժողովը գործադրութիւնն ու աջակցութիւնը կը խնդրեմ: ձեր խոհանարարութիւնն անոր զեկին վրայ անքուն պիտի հսկէ, որպէս զի այս ազգային պատուական օրինակ անթերի գործադրութիւնը՝ որ իմ միակ փափաքս է, զիւստին և օգտաւէտ ըլլայ: Ազգին ընդհանուր հայեթին պիտի ըլլանք մեք, և հայ ազգն ամբողջ մեր օրինակէն պիտի ունի ազգին օգտին անձնուէր ըլլալու դասերը: Ազգին անթերի պիտի ըլլանք, եւ կեղեցեաց պայծառութիւնը, վարժարանաց բարեկարգութիւնն ու զարգացումը, բարեպաշտական կարեւորագոյն օրինակ մը անկարարութիւնն այս օրինադրքին անթերի գործադրութեան կախումն ունին: Եւսանց ճշդ և գործադրութեան այս կանոնները մեռեալ տառեր են, և պատի վրայ կախուած սոցալական խաղաղիներու կարգ կանցին:»

«Ուստի քանի որ պէտքերնիս շատ են, քանի որ այս պատուական օրէնքը գաւառներուն մէջ ուր սը դացած է իրիւ հըրնշաղի խաղաղութեան ընդունելութիւն գտած է և ասոր գործադրութեանը կրնապսն, ինչպէս որ անթերի գրութիւնը թէ և սոսկականներուն ձայն ալ ըլլան՝ յայտնի կրնան, ուստի կը փափաքեմ յամենայն պատէ, որ սիրով և միաբանութեամբ ժամ յառաջ մեր գաւառաբնակ ազգայնոց օրինակուր փափաքն ալ լըռնելու ջանանք: մեր անձնական գործերէն առաջ աղքատին գործերը կարգադրենք, եւ անոր ձայնը լսելի ըլլալու համար զոհեր ընենք, որպէս զի մեր օգոստոսիառ Ինքնակալ կայսեր հայրական սիրոյն արժանացած ազգերնիս՝ իր հաւատարմութեամբ ամբողջ անշուշտ մէջ անտխտը մնայ:»

Ետեանապետ Սրբազան Պատրիարք Հօր այս վսեմ ատենաբանութիւնը իրաւ ազգու տպաւորութիւն մ'ըրաւ բոլոր ներկայ եղող ունկնդրաց վրայ, և ամենուն երեսն ուրախութեան և սիրոյ ժըպիտ մը փայլելով, ընդհանուր ժողովը զիւստին կողմանէ հետեւեալ ուղեբժը կարգաց Օտեան մեծապետին Գրիգոր Եփեսոսին:

«Սրբազան Հայր:»

«Ձեր սրբազնութեան կատարած հանգիստը ուխտը ընդունելով, և Ձեր քարոզած յառաջադիմական սկզբունքները լսելով, ընդհանուր ժողովը կողմանէ ի Ձեզ Հայ ազգին արժանաւոր Պատրիարք:

«Ձեր պաշտօնը թեթեւ ու միանգամայն ծանր պաշտօն մ'է: ազգային գործոյ նիւթական պատասխանատուութիւնը ժողովներուն վրայ բեռցուցած է Սահմանադրութիւնը: իսկ ո՞ր կրնայ լսել ձեռն բարոյական պատասխանատուութիւնը, դուք որ Գլուխ եք Ազգին:»

«Ազգային պատասխանաց ու անխնայ նուրիս ժամանակի մը կը յաջորդէ: Սրբազան Հայր, ձեռքն ալքն ու փորձառութիւնը երաշխաւորութիւն մ'է մեզի ազգային համար: Ձեր սրբազնութիւնը լաւ գիտէ որ ամեն ազգի և ամեն ընկերութեան մէջ կողմնակցութիւններ կան և պիտի ըլլան, փասն զի ամեն ընկերութեան վիճակի մէջ երկու էական պիտոյք կան: Իսկ պատասխանատուութեան պիտոյքն ու յառաջադիմութեան պիտոյքը:»

«Այս կրկին պիտոյքէն ծագած կուսակցութիւնները իրենց օգտակար և իրաւացի կողմը ունին: երկուքն ալ չափազանցութիւններ կրնան ունենալ:»

«Սառավարութեան գլուխ եղողներուն կը վերաբերի չափազանցութիւններն ալ մեք, կիրքերը հանդարտեցնել և ճշմարտութեան ծառայել: չափաւոր կողմնակցութիւններն, այլ յարգել ինչ որ իրաւացի է իրենց պահանջները մէջ, և մերժել միայն ինչ որ նախադարձութիւն է կիրք է:»

«Ձեր սրբազնութեան հարկ չէ ըսել որ տասն և իններորդ դարու մէջ՝ ազգ մը որ զարգանալու ընդունակութիւն ունի և չզարգանար, հրէշ մ'է և իր վախճանը կորուստ է անխուսափելի:»

«Այս վիճակն մեջահա՛ ձեզնի կը դիմէ Ազգը և անձնուրութիւն կը խնդրէ ձեռն, և խօսք կուտայ ձեզնի սոյն ընդհանուր ժողովը որ ըստ ամենայնի մասնակց ըլլայ ձեր անձնուրութեանը: Ուրեմն ընդհանուր գործակցութեամբ տղային դէպ ի յառաջադիմութիւն, ձեզնի աջակց ունենալով ազգային Սահմանադրութիւնը, որուն ուղիղ գործադրութիւնը ձեր անգուլ հսկողութեամբ կը յանձնէ ընդհանուր ժողովս:»

Այս համառօտ բայց խնամալից ուղեբժէն ետեւ, ատենապետ Եփեսոսի հարցուց ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքին թէ զիւստին ժողովը մ'ունէի ընկերք: Սրբազան պատրիարքը՝ յայտն ալ սիրով և միաբանութեան վրայ համառօտ յորդոր մ'ընելով, ատենապետը հարցուեցաւ ժամը ութ ունկնային, և բոլոր ժողովականք նորնոր Սրբազան Պատրիարք Հօր աջ համբուրելով, ի ամենայն գոհունակութեամբ բաժնուեցան այս յիշատակաց արժանի հանգիսէն:

Նորնոր սրբազան Պատրիարքին Իզմիրէն մայրաքաղաքս դառնալ ազգային և քաղաքական փառաւոր հանգիստն էր և պատուաւորական գեղեցիկ գործերու առիթ եղած է, ինչպէս որ կը տեսնուի հետեւեալ նամակէն, զոր Նորին սրբազնութիւնը Ա. Պօլիս բերելու համար հրաւիրակութեամբ Իզմիր գացող և քաղաքական ժողովը ատենապետի մեծապատիւ Արմիւսեան Մարտիկ Կէյը կը հաղորդէ մեզ:

Մեծաբոյ խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ:

Ազգին ներկայ անմոռանալի յիշատակութեան արժանիներէն մէկն ալ՝ Զմեռնոյ առաջնորդ ամենապատիւ Տ. Պօլոս սրբազանը Օսմանեան պետութեան Օգոստոսիառ կայսեր հոգին վրայ գտնուող Հայ ժողովրդոց գլուխն է: Պօլոս Պատրիարքը ընտրուելով, Նորին սրբազնութեան մեկնիւն է, զոր մայրաքաղաքիս բարձր գահը հրաւիրելու պատիւ ունենալով, դէթ մասամբ այս ճանապարհորդութիւնը ներկարգելու եւ սիրելի ազգայնոցս հաղորդելու բարեպաղութիւնն ունեցայ:

Հոկտ. 50՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 10ին Աւստրիոյ ընկերութեան Էմբերաթիս անուն չորհրդակց մայրաքաղաքէս մեկնեցանք, եւ նոյնիմբ 2 շաբաթ առտու Զմեռնիս հասանք: Տեղւոյն քահանայները եւ մեծապատիւ իշխան աղաները անմիջապէս չորհրդակցութեամբ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ